

טור אורח חיים הלכות שבת (סימן רסג)

וי"א שאין לברך עליו ונותנין טעם לדבריהם שאם היתה דלוקה ועומדת אין צריך לכבותה כדי לחזור ולהדליקה וגם לא להדליק אחרת ואינו טעם שהרי גבי כסוי הדם תנן כסהו הרוח אינו חייב לכסותו ואפ"ה מברכין על הכסוי ועוד היה אומר ר"ת שאם היה דלוק ועומד צריך לכבותו ולחזור ולהדליקו דאמר ההוא סבא תנינא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר וכן כתב רב עמרם המדליק נר של שבת מברך

דרכי משה שם (ס"ק ב')

כתב המרדכי סוף במה מדליקין דמברך קודם ההדלקה. והמנהג לברך אחר ההדלקה. וכתב מהרי"ו וכדי שיהא הברכה עובר לעשייתו, משימין היד לפני הנרות עד אחר הברכה דזה מקרי עובר לעשייתו, דהרי עדיין לא נהנה מן האור עכ"ל. וכן הוא המנהג.

ספר הישר חלק התשובות (סימן מה אות ד)**תשובת ר"ת נגד רבנו משולם**

גם שמעתי שעקרו ברכת נר בשבת וחיללו המקדש וחבת המצוה כי כמה חובות טעונות ברכה ואינו דומה למים אחרונים שחובה ואינם טעונים ברכה, דלא משום חיבת מצות הוא אלא משום סכנה אע"ג דסמכין אוהייתם קדושים ובספרי אגדה נמצאת והוא לנשים למען כיבו אורו של עולם כמפורש בבראשית רבה ובסדר רב עמרם איתא ונדה וחלה והדלקה שלשתן חובה וברכה לשלשתן וקודמת לקידוש היום ולנר חנוכה וכמה ברכות מצאנו בסדר ר' סעדיה ברוך המרבה שמחות ובהלכות רב יהודאי אשר צג אגוז וכיוצא בהן הרבה, אע"פ שאינן כתובות וכ"ש שכתובה בספרי אגדה ובדרשות שדורשין בשבת וכל השומע ישחק לו וכל העוקרה יעקר.

ספר הישר חלק התשובות (סימן מז אות ו)

מר' משולם על הנ"ל. השיב הרב ר' משולם. אנכי הנבזה והנמאס משיב לרבותיו רבי' שמואל ורבי' יעקב על שמועות הרגוזות הבטן.

וברכת נר כמו כן הורה הוא +הרב ר' אליהו+ ונוהג תחילה, וכן במקומות אחרים הרבה ראינו שאין נוהגין לברך. וטעמא דמסתבר שאין הדלקתה גמר מצותה, ואינה [אלא] כדי להאיר בלילה. ואם היתה עששית דולקת והולכת אינו חייב לכבותה ולהדליקה כדאשכחן לענין נר חנוכה

ספר הישר חלק התשובות (סימן מח אות ו-ז)**תשובת ר"ת על הנ"ל.**

ומה שכתבת שגם הורה בנר שבת שלא לברך ומסתבר טעמא שאינה גמר מצותה הא ליתא שגמר מצותה היא כנר חנוכה דלפרסומי ניסא היא וה"נ מדהוה שלום ביתו דאין לו להקדים ולא לאחר ולא דמי לתפילין וציצית דפטרין ליה מברכת מצוה בהתכלת לפי שאחרי העשיה יש לבישה והנחה כאילו מברכין לעשות בפתיחה בשבת. ובנר חנוכה לא היה [לברך] כדבריד, דבלעשות קפריך אגמר מצוה, ותמיה אני עליך שאתה מאמין לפי טעותך לרב יהודאי להתיר נדה לבעלה שהיא בכרת ולרב שרירא שכתב להגבות לבע"ח מטלטלי דיתמי ואינך מאמין לרב עמרם, שמפיו אנו למדין כל ברכות ותפלות כגון ברכת מפטיר ורוב ברכות שאינן לא בתלמוד ולא במסכת סופרים, לברך על הדלקת נר בשבת. הוי פיקח ושתוק ואל ילעיגו עליך, וגם לא יענשוך מלאכי השלום ולפי שהנשים מברכות בלחש וקולם לא ישמע, שכחת המנהג שגם אני לא שמעתי מימי, ופעמים שהיתי מדליק היתי שוכח לפי שאינה כאנשים כבושים /כבנשים/. ועוד ראייה לברכה שכן כתב בהלכות גדולות המדליק נר חנוכה ונר שבת תחילה מדליק נר חנוכה דאי אדליק שבת ברישא איתסר ליה. מכלל שהוא מברך, שאם אין ברכה קבלה מניין ואם אינך מאמין לדברי הקדמונים ומנהגינן, בבבלי אל תאמין כמו כן. שהרי מצינו שחכמי התלמוד בחרו להם תלמוד ירושלמי כדאמרינן ר' זירא הוה יתיב ק' תעניתא דלישתכח מיניה תלמודא דבבלי ור' יוחנן אמר אורייתן כשרה בנתן לא כשרן ותו אמרינן אין שלום מן הצר זה תלמוד בבלי ותו אמרינן במחשבים הושיבני זה תלמוד בבלי ור' ירמיה דקרי ליה בבליא טפשאי ותו אמרינן אוריא דא"י מחכים אלא מנהגינן תורה היא. ומנהגינן בבבלי ע"פ חכמי ארץ ישראל שהם עיקר ההוראה ולפיכך יש לסמוך על גאונינו ועל רבנן סבוראי, ומנהג שכתבת שאם היתה עששית דולקת והולכת אינה מכבה ומדליקה. ומה בכך הלא בכיסוי הדם אם נתכסה ברוח פטור מלכסות ואם חזר ונתגלה חייב וכן בסוכה העומדת ועשויה ואינו יכול לחדש בה דבר אינו מברך אם יעשנה, ואם יחדש בה דבר ברכה הנוהגת בה ועוד שנשים שלנו מנהג בידם לכבות ולהדליק. ואני ראיתי בעיני ואשאלם ותאמרנה כן. ואם אינן נביאות בני נביאות הן.

ראבי"ה ח"א - מסכת שבת (סימן קצט)

וברכת נר של שבת מפורש בפרק הרואה בירושלמי שצריך לברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת

רמב"ם הלכות שבת פרק ה הלכה א

הדלקת נר בשבת אינה רשות אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק, ולא מצוה שאינו חייב לרדוף אחריה עד שיעשנה כגון עירובי חצרות או נטילת ידיים לאכילה אלא חובה, ואחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות בבתיהן נר דלוק בשבת, אפילו אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת, וחייב לברך קודם הדלקה ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו א להדליק נר של שבת, כדרך שמברך על כל הדברים שהוא חייב בהם מדברי סופרים.

רמב"ם הלכות שבת פרק ל

הלכה א

ארבעה דברים נאמרו בשבת שנים מן התורה ושנים מדברי סופרים והן מפורשין על ידי הנביאים, שבתורה זכור ושומר, ושנתפרשו על ידי הנביאים כבוד ועונג שנאמר +ישעיהו נ"ח+ וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד.

הלכה ב

איזהו כבוד זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחוץ פניו וידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת א ומתעטף בציצית ויושב בכובד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך, וחכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת ומתעטפים ואומרים בואו ונצא לקראת שבת המלך.

הלכה ג

ומכבוד השבת שילבש כסות נקיה, ולא יהיה מלבוש החול כמלבוש השבת, ואם אין לו להחליף ב משלשל טליתו כדי שלא יהא מלבושו כמלבוש החול, ועזרא תיקן שיהו העם מכבסים בחמישי מפני כבוד השבת.

הלכה ד

אסור לקבוע סעודה ומשתה בערב שבת מפני כבוד השבת, ומותר ג לאכול ולשתות עד שתחשך, ואע"פ כן מכבוד השבת שימנע אדם מן המנחה ולמעלה מלקבוע סעודה כדי שיכנס לשבת כשהוא מתאוה לאכול. +השגת הראב"ד/ אסור לקבוע סעודה בערב שבת. א"א דוקא שאסור לקבוע מחצות ולמעלה. +

הלכה ה

מסדר אדם שולחנו בערב שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, וכן מסדר שולחנו במוצאי שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, כדי לכבדו בכניסתו וביציאתו, וצריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני כבוד השבת, ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת שכל אלו לכבוד שבת הן.

הלכה ו

אע"פ שיהיה אדם חשוב ביותר ואין דרכו ליקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שבבית חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו שזה הוא כבודו, חכמים הראשונים מהם מי שהיה ד מפצל העצים לבשל בהן, ומהן מי שהיה מבשל או מולח בשר או גודל ה פתילות או מדליק נרות, ומהן מי שהיה יוצא וקונה דברים שהן לצורך השבת ממאכל ומשקה אף על פי שאין דרכו בכך, וכל המרבה בדבר זה הרי זה משובח.

הלכה ז

איזה הוא עונג זה שאמרו חכמים שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם לשבת הכל לפי ממונו של אדם, וכל המרבה בהוצאת שבת ובתיקון מאכלים רבים וטובים הרי זה משובח, ואם אין ידו משגת אפילו לא עשה אלא שלק וכיוצא בו משום כבוד שבת הרי זה עונג שבת, ואינו חייב להצר לעצמו ולשאול מאחרים כדי להרבות במאכל בשבת, אמרו חכמים הראשונים עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות.

הלכה ח

מי שהיה ענוג ועשיר והרי כל ימיו כשבת צריך לשנות מאכל שבת ממאכל החול, ואם אי אפשר לשנות משנה זמן האכילה אם היה רגיל להקדים מאחר ואם היה רגיל לאחר מקדים.

הלכה ט

חייב אדם ו לאכול שלש ז סעודות בשבת אחת ערבית ואחת שחרית ואחת ח במנחה, וצריך להזהר בשלש סעודות אלו שלא יפחות מהן כלל, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה סועד שלש סעודות, ואם היה חולה מרוב האכילה או שהיה מתענה תמיד פטור משלש סעודות, וצריך לקבוע כל סעודה משלשתן על היין ט ולבצוע על שתי ככרות, וכן בימים טובים.

הלכה י

אכילת בשר ושתיית יין בשבת עונג הוא לה, והוא שהיתה ידו משגת, ואסור לקבוע סעודה על היין בשבת ובימים טובים י בשעת בית המדרש, אלא כך היה מנהג הצדיקים הראשונים מתפלל אדם בשבת שחרית ומוסף בבית הכנסת ויבוא לביתו ויסעוד סעודה שניה וילך לבית המדרש יקרא וישמע עד המנחה ויתפלל מנחה ואחר כך יקבע סעודה שלישית על היין ויאכל וישתה עד כ מוצאי שבת.

הלכה יא

אסור לו לאדם שיהלך בערבי שבתות יתר משלש פרסאות מתחלת היום כדי שיגיע לביתו ועוד היום רב ויכין סעודה לשבת, שהרי אין אנשי ביתו ל יודעין שהיום יבוא כדי להכין לו, ואין צריך לומר אם היה מתארח אצל אחרים שהרי מביישן מפני שלא הכינו להן דבר הראוי לאורחין.

הלכה יב

אסור להתענות ולזעוק ולהתחנן ולבקש רחמים בשבת ואפילו בצרה מן הצרות שהצבור מתענין ומתריעין עליהן אין מתענין ולא מתריעין בשבת, ולא בימים טובים, חוץ מעיר שהקיפוחה גוים או נהר או ספינה המטרפת בים שמתריעין עליהן בשבת לעזור אותן ומתחננין ומבקשין עליהן רחמים.

הלכה יג

אין צרין על עיירות של גוים פחות משלשה ימים קודם השבת, כדי שתתישב דעת אנשי המלחמה עליהן ולא יהיו מבוהלים וטרודים בשבת, ומפני זה אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם השבת כדי שתתישב דעתו עליו קודם השבת ולא יצטער יתר מדאי, ולדבר מצוה מפליג בים אפילו בערב שבת, ופוסק עמו לשבות ואינו שובת, ומצור לצידן וכיוצא בהן אפילו לדבר הרשות מותר להפליג בערב שבת, ומקום שנהגו מ שלא יפליגו בערב שבת כלל אין מפליגין.

הלכה יד

תשמיש המטה מעונג שבת הוא, לפיכך עונת תלמידי חכמים הבריאים מלילי שבת ללילי שבת, ומותר לבעול בתולה לכתחלה בשבת ואין בזה לא משום חובל ולא משום צער לה.

הלכה טו

השבת ועבודה זרה כל אחת משתיהן שקולה כנגד שאר כל מצות התורה, והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם, לפיכך כל העובר על שאר המצות הרי הוא בכלל רשעי ישראל, אבל מחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודה זרה ושניהם כגוים לכל דבריהם. לפיכך משבח הנביא ואומר +ישעיהו נ"ו+ אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו וגו', וכל השומר את השבת כהלכתה ומכבדה ומענגה כפי כחו כבר מפורש בקבלה שכרו בעולם הזה יתר על השכר הצפון לעולם הבא, שנאמר +ישעיהו נ"ח+ אז תתענג על ה' והרכבתיך על במותי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר. בריך רחמנא דסייען.

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת נח (סימן א)

(א) ילמדנו רבינו על כמה עבירות נשים מתות בשעת לדתן, כך שנו רבותינו על שלשה וכו' ושלשתן מן התורה, נדה דכתיב (ויקרא טו) ואשה כי יזוב, חלה (במדבר טו) ראשית עריסותיכם, הדלקת הנר דכתיב (ישעיה נח) וקראת לשבת עונג זו הדלקת הנר בשבת, וא"ת לישב בחשך אין זה עונג שאין יורדי גיהנם נדונין אלא בחשך שנאמר (איוב י) ארץ עיפת' כמו אופל, ומה ראו נשים להצטוות על שלש מצות האלו, אמר הקדוש ברוך הוא אדה"ר תחלת בריותי היה ונצטווה על עץ הדעת וכתיב בחוה (בראשית ג) ותרא האשה וגו' ותתן גם לאישה עמה ויאכל וגרמה לו מיתה ושפכה את דמו, וכתיב בתורה (שם/בראשית/ט) שופך דם האדם באדם דמו ישפך תשפוך דמה ותשמור נדתה כדי שיתכפר לה על דם האדם ששפכה, מצות חלה מנין היא טמאה חלתו של עולם דא"ר יוסי בן דוסמקא (נ"א קצרתא) כשם שהאשה מקשקשת עיסתה במים ואח"כ היא מגבהת חלתה כך עשה הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון דכתיב (שם/בראשית/ב) ואד יעלה מן הארץ והשקה ואח"כ וייצר ה' אלהים את האדם עפר וגו', הדלקת הנר מנין היא כבתה נרו של אדם דכתיב (משלי כ) נר אלהים נשמת אדם לפיכך תשמור הדלקת הנר.